

Анжеліка Лесик,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки Бердянського
державного педагогічного університету

РОЛЬ ПОЗАУРОЧНОЇ РОБОТИ У ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗНЗ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Основною причиною виникнення інтернатних закладів для дітей були різні негаразди (революції, війни, голод, стихійні лиха тощо). Залежно від економічних можливостей, рівня суспільної свідомості, культури, традицій, кожна країна по-своєму розв'язує проблему опікування знедоленими дітьми. Найбільш масовою формою опікування спочатку були дитячі будинки, потім школи-інтернати. Доволі поширеними формами були патронат, опіка, усиновлення [2, с. 3].

Існують різні типи загальноосвітніх шкіл-інтернатів, як-от спеціальна загальноосвітня школа; загальноосвітня санаторна школа-інтернат; загальноосвітня школа; спеціалізована школа-інтернат. Загальноосвітні школи-інтернати різних типів забезпечують знедолених дітей нормальними умовами для виховання й навчання, їх до майбутнього життя. У більшості випадків інтернатні заклади фактично рятують вихованця, стають «школою життя», активної трудової діяльності. Ці освітні заклади довели свою життєздатність і ефективність щодо соціального захисту дітей, їх соціалізації й реабілітації. Проте навіть сьогодні педагогічний потенціал шкіл-інтернатів є далеко не вичерпаним [1, с. 10].

ЗНЗ різних типів покликані здійснювати спеціально організовану навчально-виховну та корекційно-розвивальну роботу. Значні можливості щодо цього має позаурочна діяльність. Позаурочна діяльність в школах-інтернатах – це організовані й цілеспрямовані заняття, які проводяться у вільний від навчального процесу час для розширення знань, умінь і навичок, розвитку самостійності, індивідуальних здібностей і нахилів учнів, а також задоволення їхніх інтересів і забезпечення корисного відпочинку. Позаурочна діяльність як органічна складова життя зазваного вище закладу сприяє успішному навчанню дітей, прищепленню навичок суспільно корисної праці, свідомої дисципліни, розвитку ініціативи; сприяє фізичному, художньо-естетичному вихованню школярів, задовольняє їхні культурні запити і спрямовує наявну активність у напрямі корисної діяльності. Вона ґрунтується на загальнонаукових принципах добровільності, гуманізму, плановості, систематичності і послідовності, диференційованому підході до вихованців; урахуванні вікових особливостей, цілісності й різноманітності; відповідальності; єдності науки і практики; народності

виховання [3, с.122], самодіяльності, ініціативності, активності зазначеного контингенту дітей.

Різними аспектами позаурочної діяльності шкіл-інтернатів займалися відомі педагоги та психологи, а саме: І. Бех., Б. Кобзар, В. Коротов, В. Вугрич, О. Голуб, Л. Канішевська, які виділили основні завдання позаурочної роботи – закріплення, збагачення та поглиблення знань, набутих у процесі навчання, застосування їх на практиці; розширення загальноосвітнього кругозору учнів, формування в них наукового світогляду, формування інтересів до різних галузей науки, техніки, мистецтва, спорту, виявлення і розвиток творчих здібностей і нахилів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що у вихованців шкіл-інтернатів життєві плани в основному формуються за допомогою художньої, наукової літератури, телебачення, засобів масової інформації. У процесі пізнання людей і навколишнього світу учні названих вище ЗНЗ поступово починають по-новому сприймати події свого життя, іноді мимоволі порівнювати й аналізувати події, які відбуваються. Необхідно враховувати, що діти, позбавлені батьківського піклування, мають у ранньому віці низьку самооцінку, а в підлітковому в більшості випадків вона є неадекватною. Такі учні не відчують потреби в близьких контактах з іншими людьми, відрізняються агресивністю. З метою подолання цих негативних явищ і створення умов для повноцінного розвитку й реалізації здібностей вихованців необхідним є правильний і ефективний підхід до організації позаурочної діяльності.

Аналіз педагогічної літератури дозволив нам дійти висновку, що позаурочна робота – це різноманітна виховна й освітня діяльність, спрямована на задоволення інтересів, запитів дітей, яку організовує з учнями в позаурочний час педагогічний колектив школи-інтернату.

На нашу думку, здійснюючи позаурочну роботу, слід враховувати, що ця виховна діяльність обмежена часом й об'єктом виховання (клас, група, учень). Вона зумовлена формами організації, методами, прийомами та засобами виховання. Позаурочні форми організації виховання постають як виховні заходи, що втілюють у собі зміст виховної діяльності. Виховні заходи поділяють на масові, групові та індивідуальні форми позаурочної роботи (згідно із кількістю учнів).

Найпоширенішими формами позаурочної діяльності в школах-інтернатах, за нашим дослідженням, є наступні: виховні заходи (бесіди, лекції, свята, екскурсії, культпоходи, прогулянки, що навчають заняття та ін.); ігри (ділові, сюжетно-рольові, пізнавальні, спортивні, ігри на місцевості), трудові десанти, рейди, ярмарки, фестивалі, самодіяльні концерти й спектаклі, вечори, а також інші форми колективних творчих справ.

Отже, позаурочна діяльність закладів інтернатного типу дає великі можливості для самовиявлення та самопізнання особистості, розвитку

здібностей кожного учня, засвоєння норм, зразків поведінки, збагачення індивідуального, творчого й культурного потенціалу дітей.

Список використаних джерел

1. Вугрич В. П. Особливості виховної роботи в школах-інтернатах у контексті підготовки учнів до життя і діяльності у громадянському суспільстві / Володимир Павлович Вугрич // Сучасні проблеми виховання і соціально-педагогічної реабілітації :зб. наук. праць. – К. : Інститут проблем виховання АПН України, 2003. – С. 10–17.

2. Вугрич В.П. Дитячі будинки і школи-інтернати : спроба порівняльного аналізу / Володимир Павлович Вугрич // Сучасні підходи до виховання школярів у закладах інтернатного типу [науково-методичний збірник] – К. : Інститут проблем виховання АПН України, 2002. – С. 3–12.

3. Кобзар Б. С. Специфіка позаурочної виховної роботи з учнями шкіл-інтернатів для дітей-сиріт, та дітей, які залишилися без піклування батьків / Б. С. Кобзар, Є. П. Постовойтов. – К. : Стилос, 1997. – 311 с.